

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ
στο πλαίσιο του project ARTiculate - an Alternative
Approach for Participation in Democratic Life

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΙΣ ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ

Συντονιστής Εργαστηρίου: Χρίστος Τσιαήλης

Αύγουστος 2022

ΓΕΝΙΚΑ ΟΙ ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ

Ο εμπλουτισμός του κειμένου και η δημιουργία ενδιαφέρουσας αφήγησης στη σύγχρονη εποχή είναι πολύ σημαντική και οι αναγνώστες όλο και πιο απαιτητικοί. Ανάλογα με τις απαιτήσεις ή το είδος του κειμένου, ο λογοτέχνης καλείται να χρησιμοποιήσει διαφορετικές αφηγηματικές τεχνικές.

Οι
βασικότεροι
αφηγηματικοί
τρόποι:

η διήγηση

η περιγραφή

ο διάλογος (ύφος, φωνή)

ο διακειμενικός διάλογος

ο εσωτερικός μονόλογος

η συνειδησιακή ροή

ο ελεύθερος πλάγιος λόγος

η εγκιβωτισμένη αφήγηση

το τεχνικό κείμενο (επιστολή, ρεπορτάζ, διαφήμιση, κλπ).

- **Η διήγηση:** Κατά τη διάρκεια της διήγησης στον πεζό ή ποιητικό λόγο, αποφεύγεται η αναφορά στον λόγο των άλλων προσώπων. Η εξιστόρηση των γεγονότων γίνεται σε τρίτο πρόσωπο και η εστίαση γίνεται από την οπτική γωνία του “παντογνώστη παρατηρητή”, ο οποίος γνωρίζει όλες τις λεπτομέρειες για το παρελθόν αλλά και των προθέσεων και των προβληματισμών των χαρακτήρων του λογοτεχνικού κειμένου. Κατά τη διάρκεια της διήγησης οι χαρακτήρες δεν έχουν δική τους φωνή.

- **Η περιγραφή:** Η περιγραφή, παρόλο που μοιάζει να μοιράζεται χαρακτηριστικά με την διήγηση, περιορίζεται στα χαρακτηριστικά προσώπων, αντικειμένων ή χώρου. Η τεχνική της περιγραφής δεν χρησιμοποιείται συνεχώς σε ένα κείμενο, παρά μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Κύριος ρόλος της είναι να δημιουργήσει επαφή του αναγνώστη με τον φανταστικό χώρο του κειμένου ούτως ώστε να δημιουργήσει οικειότητα, αλλά και να επιβραδύνει την εξέλιξη της κορύφωσης της πλοκής ή να εμπλουτίσει έναν γρήγορο, καταιγιστικό διάλογο.

(→) Διαβάζουμε το ποίημα της Μάγια Αγγέλου

Στο έντυπο, παράρτημα, σελ. 24

Α' ενδιάμεση άσκηση:

Μπορούμε να ξεχωρίσουμε τα σημεία που υπάρχει περιγραφή μέσα στο ποίημα της Μάγια Αγγέλου;

- **ΔΙΑΛΟΓΟΣ-ΥΦΟΣ-ΦΩΝΗ** Κάθε έργο πρέπει να έχει μία συνέπεια στο ύφος και να αφήνει να διαφανεί η προσωπικότητα και αισθητική/ιδεολογική υπόσταση του συγγραφέα. **Ο διάλογος** είναι κύριος μηχανισμός του θεατρικού κειμένου αλλά και του μυθιστορήματος. Δημιουργεί αληθοφάνεια στο κείμενο, αμεσότητα και ζωντάνια. Συντελεί στην σκιαγράφιση των χαρακτήρων και ιδιαιτερότητα για να ξεχωρίσει ο κάθε χαρακτήρας στο κείμενο και να δοθεί το ύφος που θέλει ο συγγραφέας. Το μεγαλύτερο μέρος των συγκρούσεων, απαραίτητο συστατικό στη λογοτεχνία δίνεται μέσα από τον διάλογο.

- ✓ Είναι σημαντικό να προσδώσετε στον κάθε χαρακτήρα τη δική του φωνή. Παρατηρείτε τον τρόπο που μιλάνε οι άνθρωποι γύρω σας, καταγράψτε ιδιαιτερότητες και στοιχεία μοναδικά και ενσωματώστε τα στα δραματικά πρόσωπα που δημιουργείτε.

(→)

- (διαβάζουμε το απόσπασμα από το έργο *η έρημη χώρα* του **T. S. Eliot**),
στο έντυπο σελ. 4-6

Β' Ενδιάμεση Άσκηση: Εκτός από τον διάλογο, προσπαθούμε να εντοπίσουμε και άλλες τεχνικές αφήγησης ακόμη κι απ' αυτές που δεν έχουμε αναλύσει ακόμη και αναφέρονται στην αρχική λίστα.

- **Ο διακειμενικός διάλογος:** Πολλά σύγχρονα κείμενα, είτε πεζά είτε ποιητικά «συνομιλούν» με άλλα κείμενα σύγχρονα ή αρχαιότερα. Με τον όρο αυτό εννοούμε ότι συμπεριλαμβάνουν στον κείμενό τους αναφορές ή αποσπάσματα από άλλα γνωστά κείμενα. Χρησιμοποιούν χαρακτήρες ή ενσωματώνουν στο κείμενό τους μύθους που έχουν προειπωθεί. Σχετικά με αυτή την τεχνική αφήγησης, ο Έλιοτ διατύπωσε και καθιέρωσε, τον όρο “**μυθική μέθοδος**”.

- **Ο εσωτερικός μονόλογος:** έχει το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της απομόνωσης του χαρακτήρα από τη ροή της αφήγησης και εστιάζει στη ροή των φαινομενικά πραγματικών σκέψεών του σε πραγματικό χρόνο. Ομοιάζει με έναν εσωτερικό διάλογο με τον εαυτό, σε μια ιδιαίτερη συνειρμική συνθήκη όπου επικρατεί η απόλυτη ειλικρίνεια και τα συναισθήματα, οι σκέψεις, και οι αναμνήσεις αναμειγνύονται σε μια περίεργη, σχεδόν ασυνάρτητη σούπτα εικόνων και λόγου.

- **Η συνειδησιακή ροή:** Παρόλο που η τεχνική αυτή ομοιάζει πολύ και μπορεί να χαρακτηριστεί ως εσωτερικός μονόλογος, καθώς η συνειδησιακή ροή δίδεται με τη φωνή του χαρακτήρα και δεν διακόπτεται από αντικειμενική περιγραφή ή διάλογο έξω από το μυαλό, εντούτοις η έλλειψη «πραγματικών» εξωτερικών δεδομένων που δύναται να αντικατασταθεί από την παρουσία εσωτερικών «γεγονότων» που θα μπορούσαν, και θα όφειλαν, να συστήσουν μια ψυχολογική μεν, αλλά αποκαλυπτική και άρα ενδιαφέρουσα ιστορία. Με λίγα λόγια, το μυαλό ενός χαρακτήρα εγκιβωτίζει μια εσωτερική ιστορία και ταυτόχρονα εγκλωβίζεται σε αυτήν. Οι απαιτήσεις της αφήγησης μέσα από συνειδησιακή ροή είναι πολυδιάστατες, καθώς η συνειδησιακή ροή μπορεί να εσωκλείσει διάφορες τεχνικές αφήγησης. Έχουν γραφτεί ολόκληρα μυθιστορήματα με την τεχνική της συνειδησιακής ροής, όπως ο Οδυσσέας του Τζέιμς Τζόυς.

Α' ΚΥΡΙΑ ΑΣΚΗΣΗ ΠΡΩΤΗΣ ΜΕΡΑΣ:

1. ΔΙΑΔΡΑΣΤΙΚΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΙΑΚΗΣ ΡΟΗΣ.

- Ένας μαθητής κλείνει τα μάτια και βυθίζεται σε ανάμνηση ενός δωματίου του σπιτιού του. Του δίνεται ένα από τα ακόλουθα προβλήματα να αναλογιστεί:
 - α) Ένας κοντινός φίλος του/της είπε ψέματα και προσπαθεί να το διαχειριστεί.
 - β) Το παιδί του/της δέχτηκε bullying στο σχολείο
 - γ) Είναι ερωτευμένος/η και δεν μπορεί να μιλήσει στο άλλο άτομο
 - δ) οποιαδήποτε άλλη εισήγηση αποδεχτή
- Ο όρθιος μαθητής λέει δυνατά τις σκέψεις του. Οι άλλοι μαθητές καταγράφουν αυτά που ακούνε σε γρήγορο ρυθμό.

Ο ελεύθερος πλάγιος λόγος χαρακτηρίζεται ως μια υβριδική μορφή ευθέως και πλαγίου λόγου. Δύο φωνές συνδυάζονται, αυτή του αφηγητή και αυτή του χαρακτήρα (τα λόγια του χαρακτήρα μεταφέρονται από τον αφηγητή). Στις πλείστες των περιπτώσεων παρεμβαίνει και η υποκειμενική άποψη του αφηγητή, καθώς ερμηνεύει ή χαρακτηρίζει τα λόγια των χαρακτήρων, δίνοντας και ενίσχυση με τα διάφορα εισαγωγικά ρήματα, όπως: είπε, εισηγήθηκε, δίστασε, τόνισε, αμφισβήτησε, προκάλεσε, κλπ. Όμως στον ελεύθερο πλάγιο λόγο πολλές φορές δεν έχουμε ρήμα εξάρτησης, και ο αφηγητής ενσωματώνει τα λόγια των προσώπων. Αυτή η ελευθερία ενσωμάτωσης του λόγου του χαρακτήρα στο αφηγηματικό μέρος του κειμένου αποτελεί ταυτόχρονα και μια αδυναμία καθώς δεν είναι πάντα ευδιάκριτο για τον αναγνώστη αν αυτό που διαβάζει πρόκειται για τα λόγια ενός προσώπου ή για την ερμηνεία του ίδιου του αφηγητή.

- **Η εγκιβωτισμένη αφήγηση:** Είναι η ένταξη μιας νέας αφηγηματικής ακολουθίας μέσα στη βασική αφήγηση η οποία συμπληρώνεται με δευτερεύουσες ιστορίες που παρεμβάλλονται. Μ' άλλα λόγια, πολύ συχνά σε ένα αφηγηματικό λογοτεχνικό κείμενο, η ιστορία που έχουμε ξεκινήσει να διαβάζουμε διακόπτεται, για να αρχίσει η αφήγηση μιας άλλης ιστορίας, μικρότερης σε έκταση από την αρχική· μόλις αυτή ολοκληρωθεί, επανέρχμαστε στην αφήγηση της αρχικής ιστορίας. Οι δύο αυτές αφηγήσεις-ιστορίες συνδέονται φυσικά μεταξύ τους με κάποιο τρόπο: για παράδειγμα, ενδέχεται να έχουν το ίδιο θέμα, τους ίδιους ήρωες κτλ.

(→) Διαβάζουμε απόσπασμα από Όμηρο

Έντυπο σελ. 10-12

Ιλιάδα: Σ 478-508, 541-549, 561-572, 590-608

Γ' Ενδιάμεση Άσκηση: Ποια είναι η κύρια αφηγηματική τεχνική σε αυτό το εγκιβωτισμένο κείμενο, και ποιοι αφηγηματικοί μέθοδοι λείπουν από όσες έχουμε αναλύσει ή από όλες όσες αναφέρονται στην αρχική λίστα;

- **Το τεχνικό κείμενο (επιστολή, ειδησεογραφικό ρεπορτάζ, διαφήμιση, κλπ):** Αυτά τα ειδικά κείμενα αφήγησης που κυρίως συναντούνται στα ΜΜΕ, μπορούν να ενσωματωθούν στο κύριο μέρος της αφήγησης για να εξυπηρετήσουν έναν ειδικό σκοπό, όπως η ενίσχυση και συνέχεια της πλοκής, η αποφόρτιση του βασικού αφηγητή ή η περιγραφή ενός επιμέρους θέματος του έργου. Δημιουργούν ενδιαφέρον και προσδίδουν ζωντάνια στο κείμενο.

- **Β' ΒΑΣΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΠΡΩΤΗΣ ΜΕΡΑΣ:**

2. ΕΠΙΛΕΞΤΕ ΕΝΑ ΜΙΚΡΟ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 2 ΓΡΑΜΜΕΣ ΑΠΟ ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΠΟΥ ΘΑ ΚΑΝΟΥΜΕ/ΚΑΝΑΜΕ ΚΑΙ ΑΛΛΑΞΤΕ ΤΗΝ ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΜΕ ΟΠΟΙΑ ΤΕΧΝΙΚΗ ΘΕΛΕΤΕ ΑΠΟ ΑΥΤΕΣ ΠΟΥ ΑΝΑΛΥΣΑΜΕ ΠΙΟ ΠΑΝΩ

- **Γ ΒΑΣΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΠΡΩΤΗΣ ΜΕΡΑΣ 3:**

3. ΓΡΑΨΤΕ ΕΝΑ ΜΙΚΡΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΟΜΜΑΤΙ, ΕΙΤΕ ΠΕΖΟ ΕΙΤΕ ΠΟΙΗΜΑ ΜΕΧΡΙ 10 ΓΡΑΜΜΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΑΞΤΕ ΤΗΝ ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΟΥ ΜΕ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΤΡΟΠΟΥΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΙΟ ΠΑΝΩ. (αυτό το κομμάτι θα το κρατήσετε για να το δουλέψετε και μόνοι/ες με όποια τεχνική θέλετε και σε όποια μορφή θέλετε, πεζό ή ποιητικό. Είναι ένα από τα κομμάτια που θα χρησιμοποιήσετε για τα επόμενα εργαστήρια.

Funded by
the European Union